

UDK: 528.065:303.443:347.7:368.032.1(497.11)

Mr Slobodan N. Ilijić,
član Predsedništva Udruženja pravnika Srbije

PRIKAZ SAVETOVANJA

PRAVO OSIGURANJA NA 27. SUSRETU PRAVNIKA KOPAONIČKE ŠKOLE PRIRODNOG PRAVA

Dvadeset sedmi susret pravnik Kopaoničke škole prirodnog prava održan je decembra 2014. godine na Kopaoniku. Tema susreta glasila je „Pravo i načelo savesnosti i poštenja“. Osnivač škole, akademik prof. dr Slobodan Perović, podneo je uvodni referat „Prirodno pravo i načelo savesnosti i poštenja“. U referatu se pošlo od sentencije da je pravo nauka o dobrom i pravičnom, da načelo savesnosti i poštenja u pravnoj nauci igra važnu ulogu te da je zato neprekidno u upotrebi od rimskog do savremenog doba. Danas je kod nas načelo savesnosti i poštenja jedno od osnovnih načela predviđenih u Zakonu o obligacionim odnosima (član 12). U obligacionim odnosima sve ugovorne strane dužne su da se pridržavaju načela savesnosti i poštenja prilikom zasnivanja i ostvarivanja prava i obaveza, tako da zakonske odredbe o tom načelu imaju prinudni karakter. To znači, naglašeno je u uvodnoj reči, da ugovorne strane ne mogu da isključe ili ograniče primenu načela savesnosti i poštenja. Posebnu pažnju zaslužila je definicija načela savesnosti i poštenja, navedena u referatu. U definiciji je istaknuto da su savesnost i poštenje ljudske vrline koje podrazumevaju subjektivnu procenu konkretnog ponašanja – kao dobrog ili kao lošeg – a sve to na osnovu vladajućih standarda na određenom prostoru i u datom vremenu. Savesnost i poštenje zaštićeni su normama prirodnog i pozitivnog prava. Interpretacija zadate teme u uvodnom referatu

bila je interesantna za delatnost osiguranja, s obzirom na to da se pravo osiguranja tradicionalno nalazi u okviru obligacionog prava, tako da načelo savesnosti i poštenja ne spada samo u osnovna načela obligacionog prava nego i u osnovna načela prava osiguranja.

1. U sekciju pod nazivom Osiguranje organizator je rasporedio šest referata. 1.1. Tema čelnog referata bila je „Suspenzija ugovora o osiguranju zbog neplaćanja premije“ iz pera prof. dr Predraga Šulejića. U vezi s raskidom ugovora zbog neplaćanja premije, autor je mišljenja da suspenzija ugovora o osiguranju nije pogodno sredstvo za zaštitu interesa ugovornih strana. Suspenzijom se osiguranik stavlja u nepovoljan položaj jer za određeni period gubi pravo na zaštitu, a njegova obaveza da plati premiju ostaje. Ključna ocena autora je da suspenzija ugovora o osiguranju zbog neplaćanja premije ima karakter privatne kazne, tako da nije svojstvena ugovornom pravu u kome se nastoji da se interesi obeju ugovornih strana uravnoteže. 1.2. Prof. dr Jovan Slavnić podneo je referat na temu „Transparentnost provizije brokera osiguranja u evropskom pravu“. Težište referata je na tome da se nacionalnom zakonodavcu ukaže na potrebu da reguliše brojne obaveze brokera osiguranja prema osiguraniku, a naročito da informiše ugovarača osiguranja odnosno potrošača o visini provizije. 1.3. Dr Zoran Radović pripremio je referat pod naslovom „Načelo savesnosti i poštenja u plovidbenom osiguranju“. Polazište referata bilo je da se utvrde glavni pravni izvori u oblasti plovidbenog osiguranja koji se koriste u našoj praksi. U tom pogledu, od domaćih zakona navedeni su Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi i Zakon o obligacionim odnosima. Od stranih zakona navedeni su engleski zakoni, odnosno Zakon o pomorskom osiguranju iz 1906. i Zakon o osiguranju potrošača iz 2013. godine. Razmatrana su rešenja iz tih zakona, kao i njihov međusobni odnos, ali je istaknuto da je poverenje među ugovornim stranama u stvari primenjeno načelo savesnosti i poštenja. U zaključku, autor je iz navedenih zakona iz oblasti plovidbenog osiguranja izdvojio rešenja koja ne treba menjati, ali i rešenja koja treba menjati. 1.4. Referat prof. dr Vladimira Čolovića imao je za predmet „Regulisanje nadležnosti u stvarima koje se odnose na osiguranje po odredbama Uredbe EU 1215/2012“. Šire posmatrano, u referatu je razmatran odnos između navedene uredbe kao instrumenta međunarodnog privatnog prava i prava osiguranja. Posle odgovarajućeg istorijskog osvrtu na razvoj regulative EU u materiji međunarodnog privatnog prava, s naglaskom na navedenu uredbu, ukazano je na mesto osiguranja. U zaključku, autor ocenjuje da je navedena uredba manje ili više uspešno rešila pitanje nadležnosti za osiguranje. Ovakav zaključak autor je zasnovao na činjenici da su rešenja koja je primenila navedena uredba bila poznata pre skoro 50 godina, što znači da je navedena uredba mogla i drukčije da reguliše ovu materiju. Čolović se osvrnuo i na rešenja Nacrta

zakona o međunarodnom privatnom pravu. 1.5. Mr Slobodan Ilijić je u referatu razmatrao „Položaj aktuara osiguranja u pravnim izvorima Srbije“. Temu je obradio iz dva ugla. Prvi ugao imao je u vidu rešenje Zakona o osiguranju po kome je aktuar dužan da se u društvu za osiguranje ponaša u skladu s pravilima aktuarske struke, dobrim poslovnim običajima i poslovnom etikom aktuara. Međutim, ta pravila aktuarske struke, dobri poslovni običaji i poslovna etika aktuara predstavljaju pravnu prazninu u Zakonu o osiguranju iz 2004. godine. Ovo stoga što njime nisu ni predviđeni ni utvrđeni, tako da je autor referata predložio da se ta pravila, običaji i etika regulišu za potrebe prakse. Drugi ugao predstavlja autorov predlog da se u budući zakon iz materije osiguranja uvedu jasni i nedvosmisleni kriterijumi po kojima bi društvo za osiguranje trebalo odvojeno da bira pravno lice registrovano za obavljanje aktuarskih poslova i ovlašćenog aktuara kao pojedinca. Autor smatra da je sazrelo vreme da se u budući zakon iz materije osiguranja ugradi zakonski osnov za formiranje komore ovlašćenih aktuara Srbije, po uzoru na zakonodavna rešenja za niz slobodnih profesija kod nas. 1.6. „Pravna pravila – ekonomski efekti i rizici osiguranja“ bila je tema referata prof. dr Radice Šipovac. Autorka je mišljenja da zaštita potrošača i ličnih podataka ne bi smela da ugrozi primenu načela savesnosti i poštenja, što je načelo koje obavezuje obe strane u ugovornom odnosu osiguranja. Referentkinja konstatuje da potrošač, u svojstvu ugovarača osiguranja, nije više dužan da osiguravaču samoinicijativno prijavi sve okolnosti od značaja za ocenu njegovih rizika prilikom zaključivanja ugovora. Ta obaveza ugovarača osiguranja prema osiguravaču ostaje na snazi samo onda kad se ugovara osiguranje od profesionalne odgovornosti, jer se u tom slučaju ne radi o potrošaču. Autorka se zalaže da se ostvari ravnoteža načina poslovanja u osiguranju i zaštite privatnosti, napominjući i da izloženi odnosi u osiguranju mogu da dovedu do poskupljenja premije.

2. U sekciji pod nazivom Zdravlje izvestan interes iz ugla osiguranja mogu da pobude tri referata. Naime, u tim referatima razmatrana su pitanja odgovornosti pri fundamentalnim medicinskim istraživanjima i biomedicinskim ogledima, kao i pri kliničkim ispitivanjima lekova i medicinskih sredstava. Inače, u ovoj materiji pravo EU predviđa od država članica uvođenje obaveznog osiguranja od odgovornosti ili bankarske garancije kao mere obezbeđenja, ali nijedan od niženavedenih referata ovu dilemu ne razmatra. Reč je o referatima „Biomedicinska istraživanja i klinički ogledi na fetusima“, čiji su autori dr Vesna Klajn Tatić i Milan M. Marković, zatim referat „Jedan aspekt liječničke greške – odgovornost specijalizanata“ autora dr Blanke Ivančić Kačer, i najzad, referat prof. dr Dragice Živojinović na temu „Izbor kontrolne intervencije u medicinskim istraživanjima u regulativi nove Deklaracije iz Helsinkija“.

3. U sekciji posvećenoj ekologiji iz ugla delatnosti osiguranja veću pažnju zaslužuje referat „Odgovornost za štetu u životnoj sredini“ autora doc. dr Mirjane Drenovak Ivanović. Težište razmatranja u referatu bila su pitanja odgovornosti za naknadu štete u EU i SAD, tačnije različito poimanje štete u životnoj sredini u tim sistemima. Napomenimo da je tu kritici izložena Evropska unija zato što nije regulisala obavezno osiguranje od odgovornosti za naknadu štete u životnoj sredini. Za delatnost osiguranja referat je interesantan stoga što je u važećem zakonodavstvu Srbije predviđena odgovornost za naknadu štete pričinjene životnoj sredini, kao i obavezno osiguranje od odgovornosti zagađivača za štetu pričinjenu životnoj sredini.

4. U okviru sekcije Sud u koneksitetu pravde za delatnost osiguranja mogu da budu interesantna dva referata. 4.1. Prof. dr Gordana Stanković podnela je referat na temu „Zloupotreba prava stranaka u izvršnom postupku“. Za delatnost osiguranja navedeni referat interesantan je stoga što je u važećem zakonodavstvu Srbije uvedeno obavezno osiguranje od odgovornosti privatnih izvršitelja, a prof. dr Gordana Stanković ukazala je, pored ostalog, i na zloupotrebe prava koje čine privatni izvršitelji. 4.2. Sudija Prvog osnovnog suda u Beogradu dr Milena Trgovčević Prokić pripremila je referat na temu „Povrede službene dužnosti javnog beležnika“. Za delatnost osiguranja navedeni referat interesantan je stoga što je relativno skoro u važećem zakonodavstvu Srbije uvedeno obavezno osiguranje od odgovornosti javnog beležnika. U referatu su izložene konkretne povrede službene dužnosti javnog beležnika, što u celini ili delimično može da predstavlja pokriće kod novouvedenog obaveznog osiguranja od odgovornosti. U odsustvu osiguravajuće prakse, izloženi primeri iz referata interesantni su za osiguravača koji se opredeli da ugovara to osiguranje.

5. Za 27. susret pravnika Kopaoničke škole prirodnog prava organizatoru je prispelo 245 referata, ali je publikovano njih 188, u četiri toma i na 2.900 stranica štampanog teksta. Među publikovanim referatima u ovom prikazu izdvojene su pre svega teme i pitanja iz prava osiguranja. Pored toga, prikazane su teme i pitanja koje se tiču delatnosti osiguranja u ovom trenutku u Srbiji. Ovim prikazom obuhvaćeni su i neki od referata u kojima su obrađeni različiti vidovi odgovornosti za naknadu štete, a naročito oni koji mogu da budu u vezi s pojedinim poslovima osiguranja i eventualnim osiguravajućim pokrićem u odsustvu osiguravajuće prakse.